

de appel (🍏)

De Appel (thinks) De Appel (acts)
Office, Archive, Curatorial Exhibitions, Footnotes,
Programme, Presentations Public programme
Schipluidenlaan 12D4
1062 HE Amsterdam
+31 (0)20 62 55 651
www.deappel.nl

jaarverantwoording
2016

INHOUDSOPGAVE

1. Bestuursverslag	2
2. Activiteiten	5
2.1 Grote tentoonstellingen	5
2.2 LocusSolus (kleine presentaties).....	7
2.3 Nevenactiviteiten	8
2.4 Talentontwikkeling	9
2.5 Heroriëntatie Curatorial Programme.....	10
2.6 Educatie en publieksbegeleiding.....	10
Basisonderwijs	11
Buitenschoolse opvang	11
Voortgezet onderwijs	11
Hoger onderwijs.....	11
2.7 Bibliotheek en Archief	12
3. Publiek en verder	13
3.1 Publieksomvang en bereik	13
3.2 Vrijkaartenbeleid.....	13
3.3 Internationale uitstraling en samenwerking	13
3.4 Samenwerking binnen de sector	14
3.5 Prestaties	14
4. Financiën, cultureel ondernemerschap en MOP	16
4.1 Overdracht van het aftredende naar het nieuwe bestuur	16
4.2 Exploitatieresultaat	17
4.3 Eigen inkomsten, cultureel ondernemerschap	17
4.4 Financiële positie	18
4.5 Balanspositie	18
4.6 WNT	18
4.7 Meerjaren Onderhoud Plan (MOP).....	18
5. Bestuur	19
5.1 Samenstelling bestuur en directie	19
5.2 Code Cultural Governance.....	19
6. Overzicht medewerkers De Appel 2016	21
7. Jaarrekening 2016	22

1. Bestuursverslag

De cultuurplanperiode 2013 – 2016 was een uiterst bewogen tijd voor De Appel. Kenmerkend zijn de grote schommelingen: twee meer stabiele jaren werden gevolgd door twee zeer bewogen jaren. Het jaar 2013 was het eerste volledige jaar dat De Appel gehuisvest was op de Prins Hendrikkade en het instituut kon even tot rust komen na het *roller coaster* jaar 2012 dat in het teken stond van de oplevering van het nieuwe gebouw. 2013 was een jaar om te oogsten, met goede bezoekersaantallen en zichtbaarheid, een brede en volle programmering van zowel tentoonstellingen, performances, educatieve en discursieve activiteiten, en de voortzetting van het Curatorial Programme en het Gallerist Programme. Het was ook het jaar dat de Amsterdamprijs voor de Kunst werd uitgereikt aan Ann Demeester en De Appel. In 2013 werd in samenwerking met de Oude Kerk bovendien het educatieve programma ART-ViSiT opgezet met als doel jongeren te stimuleren tot een gesprek over hedendaagse kunst.

Het jaar 2014 werd vervolgens gemarkeerd door een directeurswissel. Ann Demeester nam per 1 februari afscheid, om directeur van het Frans Halsmuseum/de Hallen in Haarlem te worden. Per 1 juni 2014 ging Lorenzo Benedetti aan de slag als directeur. De serie spraakmakende tentoonstellingen die 2014 kenmerkten, stonden nog grotendeels onder signatuur van Ann Demeester en een drietal externe curatoren. Er werd een record aantal bezoekers van 18.672 geteld en ook het jaarlijkse Benefietdiner bracht in 2014 een record opbrengst op. Benedetti ontwikkelde ondertussen voor 2015 projecten in lijn met het Beleidsplan 2013 – 2016 maar voegde hieraan een focus toe op het gebouw, op kunstenaars die een directe dialoog met de omgeving aangingen.

Het nieuwe pand moest een hoogtepunt markeren in de geschiedenis van De Appel en stabiliteit inluiden. Maar die stabiliteit was van korte duur. Na de positieve ontwikkelingen van 2013 en 2014 was het jaar 2015 een uitermate roerige periode voor De Appel. Het was het jaar waarin het bestuur de beslissing nam om de samenwerking met Benedetti op te zeggen, wat leidde tot een rechtszaak en een verhit debat over het hoe en waarom van deze beslissing, die voor de buitenwereld kwam als een donderslag bij heldere hemel. Ondanks deze moeilijkheden en het dagelijkse functioneren zonder directeur, heeft De Appel een boeiend en veelzijdig programma neergezet dat door Benedetti was ontwikkeld en dat deels zonder zijn supervisie door het team van De Appel werd gerealiseerd.

In 2015 werd tevens het Gallerist Programme beëindigd. De uitdagingen van het programma, die in het verlengde liggen van de commerciële aspecten van de kunstsector, versus de non-profit wereld waarin De Appel verkeert, bleken keer op keer te compliceren om tot een bevredigend resultaat te leiden.

2016 was tenslotte het jaar dat de bestuurscrisis bij De Appel haar dieptepunt bereikte. De eerste maanden van 2016 werkte De Appel hard aan het realiseren van haar publieksprogramma, maar dit werd overschaduwed door het hoger beroep dat voormalig directeur Benedetti aanspande en de aanhoudende onrust in het kunstenveld over de toekomst, de visie en de richting van De Appel. Toen in mei 2016 de Raad voor Cultuur besliste om De Appel niet langer vanuit de Basisinfrastructuur te ondersteunen, besloot het toenmalige bestuur af te treden. Hierop volgde een gezamenlijk besluit van de wethouder Kajsa Ollongren en de bezorgde achterban van De Appel, bestaande uit kunstenaars, critici en

galeristen, om een intendant aan te stellen. Tijdens een inspraakbijeenkomst in De Appel op 7 juni 2016, waaraan werd deelgenomen door 19 afgevaardigden van de Nederlandse kunstwereld, werd gestemd op een aantal kandidaten die door de deelnemers voor waren gedragen. Als direct gevolg daarvan werden Maaïke Lauwaert intendant en Lex ter Braak voorzitter van een nieuw te vormen bestuur.

In minder dan vier weken tijd werd De Appel herijkt door het uitzetten van een nieuwe inhoudelijke koers, het samenstellen van een nieuw bestuur, en het aanstellen van een nieuwe, gedreven directeur: Niels Van Tomme. Te midden van al deze ontwikkelingen kwam het ook tot een schikking met Benedetti. Het hoger beroep was daarmee van de baan en het nieuwe team kon aan de slag.

Het nieuwe bestuur onder voorzitterschap van Ter Braak (directeur Jan van Eyck academie) werd breed samengesteld met vele vertakkingen in de kunstwereld en de samenleving. Bestuurlijke ervaring gaat hierbij gepaard met de drang tot inhoudelijke en institutionele vernieuwing. Het bestuur bestaat uit bedrijfskundige Rob van Schaik (penningmeester), curator en criticus Vincent van Velsen, curator Maaïke Gouwenberg, kunstenaar Lonnie van Brummelen, kunstenaar en activist Quinsy Gario en projectontwikkelaar en verzamelaar Jack Bakker. Lauwaert werd deel van de directie als Hoofd interne zaken.

Een onbegrijpelijke tegenslag was de afwijzing door de Raad voor Cultuur – eind 2016 – van het door de nieuwe directeur opgestelde nieuwe beleidsplan. Dit bracht De Appel mede naar de rand van zijn afgrond. Het nieuwe bestuur overzag in nauw overleg met de nieuwe directeur de ongekende transformatieperiode van De Appel die door financiële tekorten, ontstaan na het wegvallen van de subsidie van OCW, noodzakelijk was. Zo verdwenen er zeven arbeidsplaatsen, werd er nieuwe huisvesting gevonden en werd het Curatorial Programme opnieuw herdacht. De laatste weken van 2016 stonden in het teken van de start van het inhoudelijke programma van Van Tomme en het opnieuw profileren van De Appel als een vitaal en urgent instituut aan de voorhoede van de kunstscène. Het Beleidsplan 2013 – 2016 werd in grote lijnen uitgevoerd, echter in de zomer van 2016 werd besloten een groepstentoonstelling eind 2016 af te gelasten gezien de financiële tekorten die ontstaan waren.

Eind 2016 werd bekend dat De Appel in 2017 en verder financieel ondersteund zou worden door het Amsterdams Fonds voor de Kunst en het Mondriaan Fonds. De komende twee jaar is de toekomst van De Appel hiermee gegarandeerd, zij het met een gehalveerd budget ten opzichte van 2016. De gevolgen hiervan worden nader toegelicht onder punt 4.

Het nieuwe bestuur van De Appel past de 9 principes van de Governance Code Cultuur, een instrument voor goed bestuur en toezicht in de cultuursector, onverlet toe. Er is bewust voor het bestuur-model gekozen omdat De Appel een transformatie doormaakt. Het hele bestuurlijk proces, inclusief de toezichthoudende functie, is in handen van het bestuur, de uitvoering is gedelegeerd aan de directie. De bestuursleden vervullen deze functie onbezoldigd en vrij van belangenverstrengeling. Onder de bestuursleden is duidelijkheid over het besturingsmodel en de daarbij horende verantwoordelijkheden: voorzitterschap, penningmeesterschap, zakelijke begeleiding en inhoudelijke begeleiding. Deskundigheid en diversiteit in bestuur en toezicht is ruimschoots aanwezig, net als artistieke visie en voeling met het artistieke veld. Er wordt integer en transparant gehandeld; zo wordt er regelmatig vergaderd en van alle bestuursvergaderingen wordt uitgebreid verslag gelegd en ingrijpende besluiten worden via de website van De Appel kenbaar gemaakt en toegelicht. Het bestuur houdt effectief toezicht en bestuurt daadwerkelijk. Verantwoording wordt

dubois & co
REGISTERACCOUNTANTS

Amsterdam, 30 MAART 2017

paraaf voor identificatiedoeleinden:

bestuursvergaderingen en in de jaarverantwoording. Het bestuur ziet erop toe dat de nieuwe missie van De Appel en de geformuleerde doelstellingen worden nageleefd, en dat beschikbare (publieke) middelen effectief besteed worden. Hierbij wordt gelet op een gezonde verdeling tussen overheadkosten en programmakosten. Er is een goed georganiseerde, onafhankelijke financiële controle waarbij het contact tussen bestuur, directie, boekhouder en accountant gezond en frequent is. Publieke verantwoording wordt afgelegd door de bestuursleden en organisatie via het online beschikbaar stellen van de jaarverantwoordingen.

dubois + co
REGISTERACCOUNTANTS

Amsterdam, 30 MAART 2017

paraaf voor identificatie doeleinden: 4

2. Activiteiten

De Appel organiseert een breed scala aan activiteiten, maar is in eerste instantie een instelling die hedendaagse beeldende kunst laat zien. Het instituut presenteert kunstenaars uit vrijwel alle disciplines, die de wereld vanuit diverse perspectieven en vraagstellingen benaderen. In 2016 resulteerde dit in vijf solo- en groepstentoonstellingen over diverse thema's en van uiteenlopende makers. Naast deze grote presentaties vonden zowel binnen de instelling als daarbuiten nog enkele kleinere presentaties plaats.

2.1 Grote tentoonstellingen

Gedurende de eerste weken van 2016 stond De Appel nog in het teken van de Prix de Rome, de oudste prijs voor beeldend kunstenaars en architecten (tot 40 jaar) in Nederland, die op 20 november 2015 was geopend. Het doel van de prijs is getalenteerde kunstenaars te traceren en hen te stimuleren zich verder te ontwikkelen en hun zichtbaarheid te vergroten. De vier finalisten – Foundland, Hedwig Houben, Christian Nyampeta en Magali Reus – presenteerden nieuw werk. Uiteindelijk is op 17 december door minister Bussemaker van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap bekend gemaakt dat Magali Reus de winnaar is van deze editie. De jury prees haar: “prikkelende presentatie die tegelijk formeel en persoonlijk is en zich geleidelijk voor de bezoeker opent.”

De tweede tentoonstelling in 2016 was een dubbelpresentatie van de Nederlandse kunstenaar Saskia Noor van Imhoff en de Poolse kunstenaar Alicja Kwade. De gehele eerste verdieping stond in het teken van een nieuwe ruimtelijke installatie met de titel #+ 21.00 van Van Imhoff, haar eerste institutionele tentoonstelling in Nederland. Van Imhoffs locatie-specifieke installaties vertrekken vanuit elementen die normaliter tot de achterkant van een kunstinstituut behoren, zoals het depot, de ruimtelijke indeling van het museum, de conserverings- en klimaatmachines. Ze onderzoekt hoe kunstwerken en artefacten zich in de verschillende stadia van het tentoonstellen gedragen en worden behandeld. In #+21.00 benaderde Van Imhoff De Appel als een *site* van een artificiële archeologische opgraving. Op en onder een kunstmatig gecreëerde oppervlakte vond de bezoeker allerlei voorwerpen die refereerden aan verouderingsprocessen, de presentatie van museale collecties of de aard van afgedrukte beelden.

Alicja Kwade past allerlei strategieën toe in haar werk, gebaseerd op een grondig wetenschappelijk-artistiek onderzoek. Ze bewerkt alledaagse voorwerpen en materialen – een palet, een fiets, een deur, een bedlamp, of een spiegel – tot nieuwe vormen, die ze presenteert als afzonderlijke sculpturen of in installaties. Het resultaat was een ingetogen en formele presentatie, maar met vaak ook een humoristische ondertoon. Kwade creëerde zintuiglijke illusies die ons denken en de waarneming testen. Ze presenteerde onder meer een heel langzaam draaiende steen die gezien kon worden als het enige dat stilstaat op aarde, of een fiets die is teruggebracht tot haar basisgrondstoffen, gepresenteerd in glazen potjes. Met die precies gemaakte werken zette de kijker aan tot overpeinzingen over de aard van dingen. Wat is eigenlijk echt ‘waar’ in de realiteit die ons allemaal omringt?

De deelnemers van Curatorial Programme 2015-2016 van De Appel namen het hierna over met hun eindproject *Untitled (two takes on crisis)*, waarin ze onderzochten hoe kunstenaars en curatoren omgaan met het verschijnsel crisis. In twee projecten, *You Must Make Your Death Public* en *Rien ne va plus? Faites vos jeux!*, werd een verscheidenheid aan ideeën, strategieën en tegenzetten samengebracht die worden gebruikt in situaties waarin een diepgaande verandering plaatsvindt. *Untitled (two takes on crisis)* was een reflectie op (kunst)instituten in crisis, een zeer actueel gegeven gezien de turbulente ontwikkelingen bij De Appel na het ontslag van de directeur. Het ene project verenigde kunstwerken en personen die de grolle

dubois & co
REGISTERACCOUNTANTS

Amsterdam, 30 MAART 2017

paraaf voor identificatiedoeleinden: 5

context van een crisis opzoeken, terwijl het andere educatieve en therapeutische remedies zocht voor een kritieke toestand.

De volgende grote tentoonstelling was van Gabriel Lester. De tentoonstelling *Unresolved*, die ook bekend is onder titels als *Unhappen*, *Appel Z*, *Præmonitions*, *The Nine Day Week* en *Seven Hills Secrets* toonde een verzameling collectieve producties gemaakt tussen 1996 en 2016. Al deze werken kwamen tot stand middels dialoog, via artistieke samenwerking of vanuit een collectieve werkwijze. Bovendien werd een aantal vroegere werken uit Lesters oeuvre opnieuw belicht, bewerkt, geïnterpreteerd, gemixt en ge-remixt. Middelpunt was de installatie *The French Horn*, een product van diverse makers die zich ontvouwde als een installatie van met elkaar verbonden associaties tussen grote denkers, vernietigers, menselijke- en niet menselijke helden en slachtoffers, lafaards en driehoeken. Op vijf data gedurende de loop van de tentoonstelling waren er performances van Alex Bailey, Danielle Freakley, Lisa Rosenblatt en Vaast Colson.

Het jaar 2016 werd afgesloten met de eerste interventie van de nieuwe directeur Niels Van Tomme: *De Appel timeline: 40+ years of risks*. Deze presentatie, bestaande uit kopieën van geselecteerde documenten uit het archief van De Appel, was een eigenzinnig en feestelijk overzicht van de meer dan 2.000 projecten die De Appel realiseerde, initieerde, organiseerde en programmeerde sinds 1974. Deze uitgebreide samenvatting luidde een nieuwe fase in van de organisatie door te reflecteren op wat er heeft plaatsgevonden in het verleden. *De Appel timeline: 40+ years of risks* was het laatste project dat plaatsvond op de locatie aan de Prins Hendrikkade. Gastcurator Florence Parot was verantwoordelijk voor de selectie en installatie van de documenten. Het installeren van de *timeline* vond plaats tijdens de openingsuren en werd omkaderd door events rond de voormalige en de huidige directeur van De Appel.

Om de historische lijn van De Appel nog steviger in te bedden, werd een zaalvullende presentatie georganiseerd van het In-Out Center door Tineke Reijnders en Corinne Groot. Het In-Out Center was een kunstenaarsinitiatief dat van 1972 tot en met 1974 tal van activiteiten ontplooidde in Amsterdam. Het was een podium voor alles wat toen nieuw was: performances, videokunst, tekstwerken, audiokunst, concept kunst, kunstenaarsboeken. Een van de trouwe bezoekers aan het In-Out Center was Wies Smals. Vlak na de sluiting van het In-Out Center richtte zij De Appel op om onder meer een podium voor performances veilig te stellen. Reijnders en Groot doen al jaren onderzoek naar de historie van het In-Out Center en dit werd bij De Appel voortgezet met een presentatie van originele kunstwerken uit die periode, archiefmateriaal en de permanente aanwezigheid van Reijnders en Groot die van De Appel gedurende een maand hun onderzoeksplek hadden gemaakt.

De Appel staat bekend om haar performanceprogramma's en ook dit jaar weer vonden verschillende performances plaats. Dat was soms in het kader van een van de tentoonstellingen, zoals die van het Curatorial Programme eindproject of *Unresolved* van Gabriel Lester, of als op zichzelf staand programma. Zo bracht *Are You a Sculpture?* een aantal performances samen waarin de sturende kracht van objecten centraal stond. Verspreid in het gebouw – in ruimtes die normaal gesproken voor bezoekers minder zichtbaar zijn – namen bezoekers actief deel aan het programma met Emilio Moreno, Ibelisse Guardia Ferragutti, Rosa Sijben en Sarah Boers, Wouter Klein Velderman en Krisztina de Châtel, Bernke Klein Zandvoort en Caroline Ruijgrok. Ook de herintreding van het *Open Avond(s)* programma door Curatorial Programme alumna Emma Panza is in deze context het vermelden waard. Ooit gestart door De Appel-oprichtster Wies Smals als complementaire programmering naast tentoonstellingen, waren deze avonden – zoals de naam al aangeeft – open voor een ieder wie zich opgaf. Het informele presentatieformat van de

werd door Panza in 2016 opnieuw en met groot succes geïntroduceerd. Op deze avonden kunnen performances en filmscreenings plaatsvinden, maar ook lezingen, discussieavonden of booklaunches. Uitgangspunt voor de *Open Avond(s)* is een brede toegankelijkheid voor het artistieke veld, het betrekken van lokale makers, ruimte bieden voor ongepland experiment en uitwisseling met publiek. Er vonden twee *Open Avond(s)* plaats in 2016 die beide op veel belangstelling van kunstenaars die zich aanmeldden als publiek dat kwam kijken, konden rekenen.

2.2 LocusSolus (kleine presentaties)

In 2016 is de tentoonstellingsserie LocusSolus voortgezet. Met LocusSolus ontsluit De Appel haar omvangrijke en waardevolle archief actief en verbindt het aan hedendaagse ontwikkelingen en kunstenaars van nu. Hiervoor werd gebruik gemaakt van het souterrain van het gebouw aan de Prins Hendrikkade (Locus) en de vitrine bij de bibliotheek (Solus).

1. De eerste presentatie in LocusSolus was *Dear Weis*, wat ook de afsluiter van 2015 was. Ansichtkaarten en correspondentie getuigden van de warme band die Smals – de oprichtster van De Appel en een fanatiek verzamelaar van ansichtkaarten – onderhield met kunstenaars. Een deel was afkomstig uit een collectie die onlangs is geschonken aan De Appel, een ander deel kwam uit het archief.
2. In het kader van *Dear Weis* werd in Solus een presentatie getoond van Marja Samsom, die de jaren zeventig is tentoongesteld in verschillende locaties in Los Angeles, New York, Amsterdam en verder in Europa. Onder de naam MBhave of Miss Kerr speelt ze in haar werk met de begrippen huisvrouw en pin-up.
3. In 1977 vond in De Appel de performance *Engagement/Disengagement* plaats van kunstenaar Sam Schoenbaum (AUS). Schoenbaum ziet dit tegenwoordig als een sleutelwerk in zijn oeuvre. De Appel toonde in het souterrain een videoregistratie uit het archief.
4. Dertig jaar later, in 2007, verbond Erik Smith werk van de conceptuele kunstenaar James Lee Byars met underground Black Metal muziek. Tijdens de opening van zijn installatie *The Ghost of James Lee Byars Calling*, was er een performance van Black Metal band Sammath. De videoregistratie is in het souterrain tentoongesteld.
5. Parallel aan een tentoonstelling over James Lee Byars in Museum Boijmans Van Beuningen, toonde De Appel een video (gemaakt voor ArtTube) waarin Els Hoek Lily van Ginneken interviewt over James Lee Byars die in 1975 en 1981 “iets” deed in De Appel. In de vitrine werd een speciaal herdenkingsnummer James Lee Byars van *Le point d'ironie* uit september 1997 getoond.
6. In de bibliotheek was werk te zien van kunstenaars die *The Kippenberger Challenge* waren aangegaan, een oproep om Kippenbergers enorme jaarlijkse productie van 7,45 gepubliceerde boeken per jaar te evenaren. Deelnemend kunstenaar Alex Farrar toonde in het souterrain *Secondart Emotions (I)*, een presentatie over de onzichtbare zijde van het scheppingsproces van de kunstenaar in de intieme omgeving van het atelier.
7. Een zoektocht in het archief leverde een presentatie op in de bibliotheekvitrine op de tweede etage, een collage van krantenknipsels die getuigden van het feit dat De Appel in de afgelopen 40 jaar vaker in zwaar weer verkeerde.
8. In 1977 presenteerde Nan Hoover in samenwerking met Sam Schoenbaum de performance *Minutes of the Meeting* in Agora studio in Maastricht. Dit werk werd destijds gerealiseerd met de steun van Wies Smals, oprichtster van De Appel, en was nu te zien als videoregistratie.

dabois4co
VIDEOREGISTRATIES

Amsterdam, 30 MAART 2017

paraaf voor identificatiedoeleinden: 7

9. Céline Manz (1981) richt zich in haar werk op het complexe gebied van copyright, auteursrecht, het recht op vrijheid van meningsuiting en citeren. In het souterrain presenteerde ze in totaal 1832 kopieën naar een stencil van de avant-garde kunstenaar Sonia Delaunay waarmee ze de richtlijnen van het auteursrecht onderzocht. Manz maakte onderdeel uit van het 3Package Deal programma van het Amsterdams Fonds voor de Kunst (AFK) en Bureau Broedplaatsen (BBp). De Appel is een van de instellingen die hieraan meedoen en jaarlijks een kunstenaar onder hun hoede nemen in het kader van talentontwikkeling.

10. Van 31 augustus tot en met 26 oktober waren alle 23 nummers van Esopus Magazine "opgericht in 2003" en de kunstenaarseditie, Special Collections, te zien en te lezen in de bibliotheek van De Appel.

11. Bernke Klein Zandvoort (eveneens een deelnemer aan het 3Package Deal programma) en Caroline Ruijgrok toonden in Solus een visuele uitsnede uit het boek *Hoe de dingen ons bewegen*. In dit boek schrijven 24 schrijvers, kunstenaars en wetenschappers vanuit hun persoonlijke of professionele ervaring essays over hoe objecten de mens bewegen, en hoe ze ons gedrag en emoties beïnvloeden.

12. Parallel aan de tentoonstelling *Unresolved* presenteerde Gabriel Lester in LocusSolus een bijzondere keuze uit twee collecties. Bij het KNMI trof hij een imposante collectie contactafdrukken van wolken aan, gemaakt door de amateur meteoroloog en weerfotograaf, Antoine J. Aalders (1890-1955). Een deel van diens collectie (zwerf)keien en fossielen, die tegenwoordig zijn opgenomen in de collectie van Museum Twentse Welle, was ook tentoongesteld.

13. In november waren er in Amsterdam verschillende presentaties over Michael Gibbs (1949-2009). De band tussen Gibbs en De Appel bleek uit de presentatie van de kunstenaarstijdschriften *Kontexts Magazine* en *Artzien*, alsook *Why Not Sneeze*, een website met kritische kunst op en over het internet.

2.3 Nevenactiviteiten

Naast het reguliere tentoonstellingsprogramma vond in 2016 ook een uitgebreid programma plaats van activiteiten in verschillende formats, zoals lezingen, debatten, performances, leesgroepen, conferenties, workshops, filmvertoningen, evenementen, rondleidingen en boekpresentaties. Hieronder volgt een kwantitatieve opsomming van deze nevenactiviteiten, die in de regel in het pand aan de Prins Hendrikkade werden georganiseerd, tenzij de aard van het evenement zich leende voor een locatie elders. Bij elke categorie wordt een activiteit toegelicht ter illustratie.

Rondleidingen

Rondleidingen blijken iedere keer weer een uiterst geschikt middel om het publiek actief te betrekken bij het programma en de soms complexe hedendaagse kunst aan diverse bezoekers groepen te duiden. Naast speciale rondleidingen voor Museumkaart houders waren er weer diverse rondleidingen van vaste externe rondleidster Rian Beex.

Lezingen/debatten/Q&A

Lezingen, debatten of symposia vonden plaats in De Appel of op externe locaties en werden soms georganiseerd in samenwerking met nationale en internationale partners als het Stedelijk Museum of LUMA Arles. Sprekers uit allerlei disciplines waren te gast, waaronder bijvoorbeeld kunstenaar Arseny Zhilyaev die in de Artis Bibliotheek een lezing gaf over

innovatieve museologische projecten in Rusland en de USSR van de late 19e eeuw. Het jaar werd afgesloten met een serie spraakmakende debatten met alle ex-directeuren van De Appel en een symposium over het curatorschap onder de titel "You're such a curator!".

Screenings

In het kader van het eindproject van het Curatorial Programme vond een serie screenings plaats met inleidingen van betrokken makers, waaronder een vertoning van *Hoe kun je nou zo leven* (thin line) of *Linkse Hobbies*, over de huidige staat van de kunstsector. Ook waren in het kader van Locus Solus video's te zien uit het archief.

Events Curatorial Programme

Het eindproject van het Curatorial Programme bestond dit jaar uit twee projecten (*You Must Make Your Death Public* en *Rien ne va plus? Faites vos jeux!*) en een uitgebreid publieksprogramma van screenings, performances, workshops, lezingen, rondleidingen en een holotropische ademhalingsessie.

Verdere events

Events als de Uitmarkt, Museumnacht, het Museumweekend, Amsterdam Art Weekend en De Appel-burendag complementeerden het programma. Bijzonder was het afsluitende diner in de tentoonstelling van Saskia Noor van Imhoff en de Museumstraat, waarin een bewoner in zijn huis op de Lauernessestraat in de Kolenkitbuurt voor een dag boeken uit De Appel tentoonstelde.

2.4 Talentontwikkeling

De twee groepen deelnemers die in het jaar 2016 het Curatorial Programme hebben gevolgd weerspiegelen haar internationale focus. De in totaal 12 jonge curatoren waren afkomstig uit vrijwel alle werelddelen, van Italië tot Singapore, van Estland tot Palestina en van Finland tot Indonesië. Zoals elk jaar werden allerlei Nederlandse steden bezocht en zijn er verschillende buitenlandse reizen georganiseerd, waaronder naar Arles, Gent, Karlsruhe, Kassel en Zurich. De onderzoeksreis ging naar Athene, Boekarest, Budapest en Cluj.

Ieder jaar wordt het Curatorial Programme afgesloten met een publiek eindproject, dat dit jaar *Untitled (two takes on crisis)* was getiteld en bestond uit twee projecten die onderzochten hoe kunstenaars en curatoren omgaan met het verschijnsel crisis. In *You Must Make Your Death Public* en *Rien ne va plus? Faites vos jeux!* werd een verscheidenheid aan ideeën, strategieën en tegenzetten samengebracht die worden gebruikt in situaties waarin een diepgaande verandering plaatsvindt. Beide tentoonstellingen werden gekenmerkt door een intensief en gevarieerd publieksprogramma, waarin het publiek door verschillende formats werd betrokken, zoals performances, lezingen, workshops of een luistersessie. Een van de belangrijkste onderdelen van het *You Must Make Your Death Public*-project was daarbij het uitnodigen van verschillende individuen en gemeenschappen bij De Appel als zogenaamde Co-Speakers. Er was een groot aantal samenwerkingen met institutionele partners zoals het Stedelijk Museum, Sonsbeek '16/Ruangrupa en Platform BK. Goed bezocht waren de openingsavond, de discussies met Pascal Gielen en Nana Adusei-Poku, de middag met leden van de Indonesian Migrant Workers Union en *This is Cosmos*, een kosmische teleconferentie met Anton Vidokle en Arseny Zhilyaev in het Stedelijk Museum. Het eindproject van het Curatorial Programme bracht tevens de publicatie *Rien ne va plus? Faites vos jeux!* voort.

Kenmerkend voor deze en voorgaande lichten van het Curatorial Programme is de verbinding met personen of instituten in Nederland. Zo bereiden vier van de zes deelnemers van het programmajaar 2015-16 momenteel projecten voor in samenwerking met Nederlandse partners. Anderen werken als freelance architect en curator, als universitair docent, en als onafhankelijk curator. Asep Topan is sinds eind 2016 adjunct-directeur van de Jakarta Biënnale.

De Appel is partner in het 3Package Deal programma van het AFK en Bureau Broedplaatsen (BBp) in samenwerking met veelzijdige gerenommeerde Amsterdamse instellingen zoals Foam, Eye, Waag Society en vele anderen. Via dit programma wordt toptalent gestimuleerd en gefaciliteerd met betaalbare woon- en werkruimte, budget en een netwerk. Opgestart in 2014 geldt het programma inmiddels als best practice op het gebied van talentontwikkeling. In 2016 werkte De Appel met drie 3Package Deal kunstenaars samen: Céline Manz, Bernke Klein Zandvoort en Ticho Brouwers.

2.5 Heroriëntatie Curatorial Programme

In 2013 is De Appel gestart met een driejarig onderzoeksprogramma naar de interne werking en het curriculum van het Curatorial Programme, om op deze wijze innovaties door te voeren om het programma nauwer te laten aansluiten op de actualiteit. Het meerjarige onderzoeksproject wordt financieel mogelijk gemaakt door Ammodo. In 2016 heeft dit geresulteerd in een tweedaags symposium "*You're such a curator!*" dat in november plaatsvond in de context van het Amsterdam Art Weekend. De conferentie was een goed bezocht en levendig geheel van diverse bijdragen van alumni van het Curatorial Programme, huidige deelnemers en genodigde internationale sprekers die ingingen op de resultaten van hun onderzoek en zienswijzen op de toekomst van de curator. "*You're such a curator!*" was de afsluiting van het onderzoeksprogramma.

In 2016 deed de tweede Curatorial Fellow, alumna Inga Lāce, onderzoek naar manieren waarop instellingen "denken", hun specifieke ecologie. Hiernaast realiseerde zij eind 2016 een publieksprogramma, *Instituting Ecologies*, en werkt zij momenteel aan een publicatie die begin 2017 verschijnt.

2.6 Educatie en publieksbegeleiding

De Appel wil de algemene nieuwsgierigheid naar actuele beeldende kunst verhogen. Om dit te verwezenlijken werden ook in 2016 informatieve en educatieve activiteiten als een integraal onderdeel van de tentoonstelling en het publieksprogramma benaderd. De Appel bood een scala aan activiteiten aan jongeren en volwassenen. Bij elke tentoonstelling werd een tweetalig publieksboekje uitgegeven met een algemene inleidende tekst en verdiepende teksten over een selectie tentoongestelde werken. Per tentoonstelling werden gratis rondleidingen georganiseerd, en bij iedere tentoonstelling vonden activiteiten plaats.

In samenwerking met het Rotterdamse Witte de With, Center for Contemporary Art, organiseert De Appel sinds 2013 de succesvolle 6-delige instapcursus Kunst Nu, een poedcursus hedendaagse kunst. In 2016 werd onder meer stilgestaan bij thema's als Kunst & Technologie, Kunst & Verf en Kunst & Performance. De sprekers zijn professionals – kunstenaars, museumdirecteuren en tentoonstellingsmakers – die de kunst niet van een afstand beschouwen maar er deel van uitmaken. Dit jaar met o.a. Juha van 't Zelfde, Marc Mulders en Olav Velthuis. In het najaar nam een groep van 25 personen deel aan de cursus.

Onder de naam ART-ViSiT boden De Appel en de Oude Kerk sinds 2013 gezamenlijk educatieve activiteiten aan het primair en voortgezet onderwijs aan. ART-ViSiT werd in 2016

afgerond en was als educatief programma gespecialiseerd in kunsteducatie gericht op hedendaagse kunst. De programma's werden samengesteld in overleg met leerkrachten uit het onderwijs en museumdocenten. ART-ViSiT werd mogelijk gemaakt door het VSB fonds.

Basisonderwijs

In maart organiseerde Stichting JAM de 29e editie van de Kunstschooldag! Op deze dagen gingen zo'n 6000 8e-groepers er met hun begeleiders op uit en bezochten ze drie verschillende kunstinstellingen. Vijfendertig musea, theaters en concertzalen werken hier belangeloos aan mee. Bij De Appel konden leerlingen op 18 maart deelnemen aan een bijzondere workshop *Van klein naar GROOT? VAN GROOT naar klein? CBA of ABC? Wit, blauw, rood of rood, wit, blauw?*, die werd georganiseerd naar aanleiding van de tentoonstelling #+21.00 van Saskia Noor van Imhoff. Kunstenaar Saskia Noor van Imhoff speelt met ordeningen, en vroeg hetzelfde van de deelnemers. 75 Leerlingen uit het basisonderwijs maakten op deze manier kennis met de kunst van vandaag.

Buitenschoolse opvang

De Leonardo da Vincischool benaderde De Appel met de vraag een activiteit aan te bieden tijdens hun Tussenschoolse Opvang programma (TSA). Eind 2016 startte De Appel onder de naam *De Appel in de klas* een blok van 10 lessen hedendaagse kunst voor 15 leerlingen uit groep 6,7 en 8. Een uur per week maken de leerlingen kennis met steeds een facet van de kunst van nu en leren met verschillende materialen inzicht te krijgen in hun eigen creatieve processen. Om hedendaagse kunst een keer in het 'echt' te ervaren is de groep tijdens een les op bezoek geweest bij Mini Galerie en Galerie Bart. Momenteel wordt uitgezocht of De Appel een vast onderdeel van het TSA aanbod van de school kan worden.

Voortgezet onderwijs

Voor het voortgezet onderwijs kende ART-VISIT een onderscheidend en gelaagd aanbod voor VMBO, HAVO en VWO. Zowel Amsterdamse scholen als scholen uit andere delen in Nederland wisten De Appel in 2016 te vinden. Een derde van de 185 leerlingen uit het Voortgezet onderwijs volgde een interactieve rondleiding, terwijl het merendeel van de scholen koos voor een combinatie van een rondleiding met een aansluitende workshop. Zowel de tentoonstelling van Gabriel Lester als die van Saskia Noor van Imhoff, twee Amsterdamse kunstenaars, spraken de scholen aan. In de workshop bij de tentoonstelling *Unresolved* werd gedemonstreerd hoe sterk de verbeeldingskracht kan zijn. Door vrij te associëren werden leerlingen uitgedaagd om in de geest van Gabriel Lester eigen waarheden en verhalen te maken. Op deze wijze ervoeren de scholieren wat de kracht van beelden kan zijn en hoe beelden je kunnen laten twifelen aan de werkelijkheid.

Hoger onderwijs

Vanuit het Hoger onderwijs kwamen voornamelijk kunstvakopleidingen op bezoek. Docenten van van Artez, de HKU, de Rietveld Academie en de KABK komen gericht op bepaalde tentoonstelling af en komen vaker terug. Zeker 100 studenten volgden in 2016 een betaalde rondleiding. Kunstopleidingen uit Duitsland en Frankrijk boeken graag rondleidingen. Nederlandse opleidingen kiezen er vaker voor om zelfstandig, zonder rondleiding, de tentoonstelling te bekijken. Een argument is dat de school geen budget heeft voor dergelijke activiteiten of dat een docent zelf voldoende kennis van de tentoonstelling heeft om de studenten over het werk te informeren. De tentoonstelling In-Out Center trok veruit de meeste bezoekers vanuit het Hoger onderwijs. De makers, Tineke Reijnders en Corinne Groot, waren permanent aanwezig tijdens de tentoonstelling. Vele scholen maakten gebruik van deze unieke gelegenheid om de studenten in gesprek te laten gaan over de waarde van het kunstenaarsinitiatief dat zich begin jaren '70 in Amsterdam ontplooidde.

2.7 Bibliotheek en Archief

De bibliotheek en het archief van De Appel trekken bezoekers en gebruikers van over de hele wereld: voor kunsthistorisch onderzoek of voor de voorbereiding van tentoonstellingen of performances. De deelcollecties van de bibliotheek zijn gerelateerd aan tentoonstellingen en aandachtsgebieden van De Appel en betreffen catalogi, monografieën, kunstenaarsboeken en archiefmateriaal. De digitalisering van de archiefcollectie is in 2016 voortgezet. In 2016 bezochten 509 bezoekers de bibliotheek die er gezamenlijk 186 uur verbleven. In 2016 zijn de bibliotheek en het archief een steeds prominere rol gaan spelen in de programmering van De Appel met diverse presentaties, tentoonstellingen, lezingen en events, in de bibliotheek, de tentoonstellingsruimte in het souterrain en de vitrine bij de bibliotheek (zie hiervoor onder meer LocusSolus). De bibliotheek werkt actief samen met die van de Rijksakademie en het Stedelijk Museum. Verder worden er regelmatig archiefstukken of boeken in bruikleen gegeven voor tentoonstellingen in het binnen- en buitenland.

Bruiklenen uit het archief van De Appel waren te zien in diverse tentoonstellingen zoals die van James Lee Byars in Museum Boijmans Van Beuningen in Rotterdam, Johan Cornelissen in *Reiskoorts* in de Hallen, Haarlem, Ben d'Armagnac door Philipp Gufler in Kunstverein Gotingen, *De Jaren 80, Begin van het nu?* in het Van Abbemuseum in Eindhoven, *Talking Back to the Media* in Museo la Tertulia in Cali en in KB – espacio para la cultura, Bogotá, Colombia.

Ook werden stukken uit het archief ingezet tijdens de *Open Avond(s)* die Emma Panza organiseerde. Een jaar lang werkte zij als *inhouse* archive researcher om dit idee uit te werken. Het archief speelde hierbij een onmisbare rol.

En een al jaren hermetisch verpakt archiefstuk uit de bibliotheek was aanleiding om de kunstenaar Majo Schumans uit te nodigen dit te openen en erover te vertellen in aanwezigheid van gasten.

3. Publiek en verder

3.1 Publieksomvang en bereik

Het totale aantal bezoekers van 2016 was 14.111. Hiermee daalde het aantal bezoekers met 970 ten opzichte van 2015. Deze terugval zien we vooral in de maanden mei en juni, het dieptepunt van de crisis bij De Appel en een moment waarop De Appel met name negatief in de media kwam en door de kunstensector werd gewantrouwd.

De bezoekers bestonden in 2016 uit met name volwassenen, toch is een substantieel van de bezoekers scholier of jongere. Zo trokken de georganiseerde educatieve projecten 535 scholieren, kwamen er klassen uit het hoger en voortgezet onderwijs op eigen beweging naar De Appel (goed voor 121 extra scholieren) en bezochten ruim 5300 jongeren De Appel, 4572 van hen met studentenkorting. De CJP pas en Stadspas waren respectievelijk goed voor 112 en 117 bezoekers. De Museumkaart voor de Jeugd zorgde ook nog eens voor 127 bezoekers.

De volwassenen betaalden de volledige entree prijs (8512), hadden een IAmsterdamCard (727), een ICOM kaart (373), waren lid van de Appel Club (7), lid van We Are Public (38), bezochten gratis een opening of event (1420) of hadden een Museumkaart (5647). We verwelkomden 179 bezoekers met een perskaart.

3.2 Vrijkaartenbeleid

Voor het jaar 2016 hanteerde De Appel onderstaande ongewijzigde richtlijnen m.b.t. haar vrijkaartenbeleid:

- Genodigden van de tentoonstellingsopeningen, deze worden bezocht door de harde kern van de (inter)nationale kunst(studenten)scene – met als belangrijk doel het op gang brengen van een *buzz* rond tentoonstellingen
- Direct betrokken bij de tentoonstellingen of randprogrammering zoals kunstenaars, sprekers, galeriehouders en sponsors
- Personen die direct verbonden zijn aan De Appel zoals stafmedewerkers, bestuursleden en externe adviseurs
- Personen/groepen (*opionmakers*) uit de harde kern van de internationale kunstwereld
- Journalisten en fotografen, in verband met voorbeschouwing en het recenseren van tentoonstellingen
- Jongeren onder de dertien jaar, ten einde de kennismaking met beeldende kunst op jonge leeftijd te stimuleren. Deze groepen betalen wel voor de andere programmering naast de tentoonstellingen
- Appelclubleden hebben op vertoon van hun Appel Pas vrij toegang tot de tentoonstellingsruimten

3.3 Internationale uitstraling en samenwerking

Sinds haar oprichting staat De Appel bekend als een kunstinstelling met een uitgesproken internationaal karakter. Met haar tentoonstellingsprogramma, publieksprogramma en kennisprogramma voor curatoren functioneert de instelling als een internationale hub voor het ontdekken en duiden van nieuwe ontwikkelingen en nieuw talent in de hedendaagse kunstwereld. Enerzijds doet De Appel dit door talent uit het buitenland een podium te bieden

in Nederland en anderzijds door nationale en lokale kunstenaars, curatoren en andere culturele producenten internationaal zichtbaarheid te geven.

Ondanks de organisatorische tegenspoed was De Appel in 2016 toch sterk vertegenwoordigd binnen het internationale kunstcircuit. 1) De nieuwe lichting van het Curatorial Programme, die in september van start ging, bracht zes veelbelovende curatoren samen, afkomstig uit Indonesië, Italië, Zwitserland/Colombia, Singapore, Estland en Palestina. 2) De Appel nam met een serie internationale instellingen deel aan de organisatie van het symposium *How institutions think* in Les Forges, Parc des Ateliers, Arles (Frankrijk). 3) Curatorial Fellow Inga Lāce uit Letland organiseerde een serie publieke evenementen met kunstenaars, curatoren en onderzoekers uit onder meer Hongarije, Groot-Brittannië en Pakistan. 4) Bruiklenen uit het archief van De Appel maakten deel uit van tentoonstellingen in bijvoorbeeld Colombia. 5) Directeur Niels Van Tomme werd op uitnodiging van de Amerikaanse organisatie Artis een intensieve reis aangeboden in Israël. 6) De Ulises Carrion researchgroep werd uitgenodigd om de opening van Ulises Carrión *Dear reader. Don't read* in Reine Sofia in Madrid bij te wonen. 7) De tentoonstelling *Unresolved* van Gabriel Lester reisde (gedeeltelijk) door naar het CAC in Vilnius.

3.4 Samenwerking binnen de sector

De interdisciplinaire werkwijze van De Appel heeft in 2016 geresulteerd in samenwerkingsverbanden met zowel grote als kleine instellingen binnen de sector. 1) het jarenlange samenwerking tussen De Appel en het Stedelijk Museum Amsterdam heeft in 2016 onder meer geleid tot een avondvullend publieksprogramma van het Curatorial Programme in het Stedelijk Museum. 2) Tegelijk met Saskia Noor van Imhoffs tentoonstelling in De Appel, toonde het Stedelijk Museum Amsterdam de nieuwe installatie *#+23.00*. 3) In samenwerking met Witte de With Center for Contemporary Art is de zesdelige cursus over hedendaagse kunst, *Kunst nu*, aangeboden. 4) De Appel nam met een zestal instituten en curatoren deel aan de organisatie van het symposium *How institutions think*, samengesteld door de LUMA Foundation, Paul O'Neill en Tom Eccles. 5) In samenwerking met de Museumvereniging werden speciale rondleidingen aangeboden voor Museumkaart houders, en voor We Are Public-leden was er een special actie tijdens de tentoonstellingen van Alicja Kwade en Saskia Noor van Imhoff. 6) De performance avond *Are You a Sculpture?* werd georganiseerd in samenwerking met Trebelsee. 7) Het educatieve programma ART-ViSiT werd aangeboden in samenwerking met de Oude Kerk. 8) Platform BK was verantwoordelijk voor de realisering van een aantal filmavonden tijdens het CP eindproject *You Must Make Your Death Public*. 9) Voor een presentatie van Gabriel Lester in LocusSolus tijdens zijn tentoonstelling is geput uit de collecties van het KNMI en Museum Twentse Welle. 10) De presentatie over Michael Gibbs was onderdeel van de manifestatie *Let it keep secrets* over Gibbs' werk, die op verschillende locaties in Amsterdam was te zien. 11) De Appel en Lima werken samen aan een langdurend onderzoeksproject naar de manifestatie *Artist Talking Back to the Media* uit 1985. 12) Tot slot nam De Appel in 2016 weer deel aan een serie grootschalige evenementen in de stad: de Museumnacht, de Uitmarkt, de Museumstraat en het Amsterdam Art Weekend. Tijdens Museumnacht werd met de afdeling Beeld en Taal van de Rietveld Academie samengewerkt.

3.5 Prestaties

De resultaten qua prestatieafspraken met het Ministerie van OCW en de Gemeente Amsterdam fluctueren ook dit jaar weer enigszins, met concreet het volgende resultaat. Boven of gelijk aan het aantal afspraken zitten de volgende onderdelen: 1) 18 tentoonstellingen/presentaties, waarvan vijf grote en veertien kleinere tentoonstellingen: In-Out Center en de LocusSolus presentaties; 2.) 34 publieksprogramma/nevenactiviteiten; 3.) 2

producties/activiteiten in het buitenland; en 4) 535 scholierenbezoeken. Onder het aantal prestatieafspraken die lager zijn uitgevallen zitten de volgende onderdelen: 1) bezoekersaantallen 14.111 (afpraak 16.500)¹; 2) aantal via programma's opgeleide jonge makers 6 (afpraak 16). Dit laatste is enkel en alleen een van de stopzetting van het Gallerist Programme en het daarmee komen te vervallen van die 10 beoogde deelnemers.

¹ In de applicatie cultuurspeellijsten.nl zijn enkel, zoals afgesproken met OCW, de grote tentoonstellingen ingevoerd en een categorie voor projecten die plaatsvonden buiten de tentoonstellingen om. In de Excel lijst die OCW apart aanlevert voor presentatie-instellingen, staan ook de kleinere presentaties vermeld. In de jaarverantwoording wordt een integraal beeld gegeven van de activiteiten van De Appel in 2016 en het publiek dat daarmee werd bereikt.

4. Financiën, cultureel ondernemerschap en MOP

4.1 Overdracht van het aftredende naar het nieuwe bestuur

In augustus 2016 nam het nieuwe bestuur het beheer van De Appel over van het aftredende bestuur. Daarbij werd het nieuwe bestuur geconfronteerd met een situatie waarin niet alleen geen rekening was gehouden met een negatief scenario zoals het wegvallen van subsidie van OCW of AFK², maar ook met uiteenlopende zaken die in het verleden niet goed geregeld bleken en verstrekkende financiële gevolgen hadden.

Na het eerste negatieve advies van OCW in de lente van 2016 was door het voormalige bestuur geen enkele actie ondernomen om de tekorten die daardoor ontstonden op te vangen. Ook de onzekerheid omtrent het nieuwe Amsterdamse subsidiestelsel was niet aangegrepen voor het opstellen van alternatieve scenario's. Het voormalige bestuur is afgetreden zonder eerst orde op zaken te stellen.

Er bleek geen alternatief beleid en begroting opgesteld waarin de mogelijke scenario's van een negatief advies en de gevolgen daarvan voor de financiële tekorten, de huisvesting en de personele bezetting werden uiteengezet en opgevangen. Met een totale huisvestingslast van ruim €250.000, een personele bezetting van ruim €450.000 en eigen inkomsten geraamd op €360.000 werd het snel duidelijk dat de halvering van de subsidie-inkomsten van De Appel ten gevolge van het negatieve OCW advies, het nieuwe bestuur voor een probleem stelde: de huidige situatie was onhoudbaar geworden. Immers, ook de reorganisatie en het zoeken naar nieuwe huisvesting zouden kosten met zich meebrengen. De werkelijkheid van De Appel was een geheel andere geworden zonder dat het oude bestuur daar naar gehandeld had.

Het nieuwe bestuur zag zich daarom genoodzaakt op zeer korte termijn orde op zaken te stellen en drastisch te saneren in de vorm van een reorganisatie en het onmiddellijk vinden van een andere, betaalbare huisvesting.

Zowel de voorbereiding van de aanstaande verhuizing begin 2017 als de reorganisatie heeft kosten met zich meegebracht. De reorganisatie kostte De Appel €55.000, deels omdat rond het opsparen van vakantiedagen van medewerkers de wettelijke regels niet waren toegepast en er ook in de boekhouding geen voorziening voor was getroffen. De uitbetaling van de niet-opgenomen vakantiedagen aan ontslagen medewerkers bedroeg bijna €10.000 – waar dus geen voorziening op de balans voor getroffen was. De vergoedingen voor de gedwongen afvloeiingen bedroegen ruim €34.000. Verdere kosten betroffen de vervanging van Lorenzo Benedetti waartoe het vorige bestuur besloot en de advocaatskosten voor het begeleiden van de reorganisatie.

Daarnaast werd het nieuwe bestuur geconfronteerd met een door het oude bestuur opgestelde begroting 2016 die afslot met een tekort van €65.000. Het aftredende bestuur had de cultuurplanperiode 2013-2016 een meerjarenbegroting opgesteld die achtereenvolgens een positief resultaat, een negatief resultaat een positief resultaat en tot slot weer een negatief resultaat kende, wat uiteindelijk moest resulteren in een gezonde begroting over de gehele planperiode. Toen in het voorjaar van 2016 bleek dat dit met het wegvallen van de OCW

² Begin 2015 besloot het gemeentebestuur om vanaf 2016 over te gaan tot een nieuw subsidiestelsel waarbij instellingen in de basisinfrastructuur, aangewezen door de gemeenteraad, voor vier jaar verzekerd zouden zijn van subsidie. De Appel werd niet aangemerkt als topinstelling en zou dus voor het eerst subsidie moeten gaan aanvragen bij het Amsterdams Fonds voor de Kunst (AFK).

subsidie niet meer haalbaar zou zijn, omdat De Appel afstevende op een overbesteding, is die begroting echter niet bijgesteld. Daarnaast was 2016 het laatste jaar van de vierjarige subsidieperiodes van OCW en de Gemeente Amsterdam; het aftredende bestuur had rekening moeten houden met mogelijke tegenslagen bij nieuwe subsidierondes. Het is immers onverantwoord om het afsluitend jaar van een subsidieperiode te werken met een begroting waarop een substantieel tekort zit.

Bij het ontbinden van het huurcontract met restaurant Moes, de onderhuurder van De Appel, werd het nieuwe bestuur vervolgens met nog twee andere zaken geconfronteerd. Zo was er weliswaar een clause opgenomen in het huurcontract waarbij een verkorte opzegtermijn, in het geval van vermindering van substantiële subsidie-inkomsten, mogelijk was maar deze clause bleek juridisch geheel niet waterdicht te zijn. Zij bood Moes ruimte voor het aanvechten van het opzeggen van het huurcontract. Dat heeft Moes vervolgens ook gedaan en het juridisch geschil en de uiteindelijke schikking, om rechtsgang te voorkomen, kostte De Appel ruim €35.000 verdeeld over de jaren 2016 en 2017. Ook bleek er onduidelijkheid te zijn over de afspraken aangaande de door Moes te betalen servicekosten: hoe de hoogte van de servicekosten was vastgesteld, was niet vastgelegd. Daarnaast waren de voorschotten in 2015 nooit afgerekend.

Dit alles maakte dat er in 2016 grote aanspraak gemaakt moest worden op de bestemmingsreserves van De Appel. Die zijn nu volledig uitgeput. Daarnaast wordt het ontstane tekort van 76.425 euro voor 50% opgevangen door middelen te onttrekken aan het bestemmingsfonds. Het resultaat hiervan is dat de eigen middelen van De Appel zijn teruggelopen tot €148.573

4.2 Exploitatieresultaat

In boekjaar 2016 is een resultaat behaald van €-74.425. Dit is aanzienlijk meer dan de volgens de werkbegroting geplande overschrijding van €-65.000. Dit heeft te maken met een samenspel aan uitgaven en aanpassingen in het programma: 1) de benefietveiling, die doorgaans €30.000 opbrengt heeft geen doorgang gevonden vanwege alle commotie rond De Appel. 2) de noodzakelijke reorganisatie kostte De Appel een additionele €84.231, deels omdat er rond het opsparen van vakantiedagen geen heldere regels werden gehanteerd en er bij het aflopen van een contract voor weken aan niet-opgenomen vakantiedagen moest worden uitbetaald van ruim €9.000. Er is daarnaast op het vlak van materiele activiteitenlasten (lees tentoonstellingen) €23.315 minder uitgegeven door het vervangen van een ambitieuze groepstentoonstelling door het goedkoper te realiseren *Timeline* project.

4.3 Eigen inkomsten, cultureel ondernemerschap

Het percentage eigen inkomsten in 2016 bedraagt vanwege het Ministerie van OCW 23% (was 36% in 2015). Volgens de berekening systematiek vanuit DMO Gemeente Amsterdam bedraagt het eigen inkomstenpercentage 18% (in 2015 was dit 25%). De gemiddelden komen hiermee over de jaren 2013, 2014, 2015 en 2016 voor OCW op: 33,8% (eis is 19,5%) en voor DMO over genoemde jaren op: 24% (eis is 25%). Voor De Appel was het jaar 2016 zowel op financieel als organisatorisch vlak zeer complex, waardoor niet aan de vereiste inkomstennorm van DMO kon worden voldaan. Door de afgelasting van het jaarlijkse benefietevenement en minder bezoekers dan verwacht als gevolg van een aanpassing in het tentoonstellingsprogramma (door gedwongen bezuinigingen) is het percentage eigen inkomsten minder dan voorzien.

De bijdrage uit private middelen betroffen in 2016 €67.120 en bestaan onder meer uit de inkomsten vanwege bijdragen diverse private fondsen en donaties.

dubois & co
REGISTERACCOUNTANTS
Amsterdam, 30 MARCH 2017
paraaf voor identificatiedoeleinden:

4.4 Financiële positie

Het eigen vermogen bedroeg afgelopen jaar €148.573, bevattend: het OCW Bestemmingsfonds ad €11.248, de Bestemmingsreserve restant subsidie OCW 2009 – 2012 ad €0. Voor deze reserve geldt de verplichting dat deze bij voorkeur moet zijn besteed in de subsidieperiode 2013 – 2016 voor het doel waarvoor de instellingssubsidie is verleend. Onttrekkingen aan deze bestemmingsreserve kunnen zowel plaats vinden bij een positief als een negatief resultaat. Aan de Bestemmingsreserve restant subsidie OCW 2009 – 2012 is in 2016 een bedrag van €91.829 onttrokken ten behoeve van de vijf grote tentoonstellingen om zo de kwaliteit hiervan te verhogen. Aan het bestemmingsfonds OCW is naar rato €33.914 onttrokken conform de hiervoor gestelde reglementering. De algemene reserves bestaan per ultimo 2016 uit een bedrag van €137.324. En tot slot valt de MOP eveneens onder het eigen vermogen, met een bedrag van €0.

4.5 Balanspositie

In 2016 is het balanstotaal vastgesteld op € 284.294 (in 2015 bedroeg dit €415.929).

4.6 WNT

De Wet Normering Topinkomens in de (semi)publieke sector wordt nageleefd, de bezoldiging van de directeur van De Appel is overeenkomstig de wettelijke voorschriften. Zie ook bijlage WNT.

4.7 Meerjaren Onderhoud Plan (MOP)

Het Meerjaren Onderhoud Plan schrijft met ingang 2014 een jaarlijkse reservering voor van €24.843, en wordt door de instelling kritisch opgevolgd en bijgehouden. De MOP loopt door tot 2037, en geeft aan wat de onderhoudsverantwoordelijkheden zijn, en welke hiervan respectievelijk bij de huurder en verhuurder liggen. In het jaar 2016 is door De Appel een bedrag verspijkerd van €4.105. Het Bestemmingsfonds Huisvesting is vrijgevallen als gevolg van het verlaten van het pand aan de Prins Hendrikkade.

MOP uitgaven vanuit De Appel betroffen onder meer: 1. Onderhoud aan vloeren, binnen schilderwerk, het vervangen van lampen, onderhoud aan elektra en communicatie, vervangen van accu's en batterijen voor beveiligingsinstallaties; 2. Servicecontracten aangaande: a. luchtbehandeling, b. klimaatcontrole, c. hydrofoor, d. warmteopwekking installatie; 3. Onderhoud en keuring van de lift; 4. Keuring en onderhoud aangaande: a. brandbeveiliging en b. legionellabestrijding.

5. Bestuur

5.1 Samenstelling bestuur en directie

Tot 31 juli 2016

Bestuur

Alexandra van Huffelen, Voorzitter, directeur Gemeentelijk Vervoerbedrijf Amsterdam
Wouter Han, Penningmeester, Managing Director & Co-head van Lazard Benelux
Suzanne Oxenaar, creatief directeur Lloyd Hotel & Culturele Ambassade
Benno Tempel, directeur Haags Gemeentemuseum
Hermine Voûte, partner Loyens & Loeff advocaten

Vanaf 1 augustus 2016

Bestuur

Lex ter Braak, Voorzitter, directeur Jan van Eyck academie
Rob van Schaik, Penningmeester, bedrijfskundige
Vincent van Velsen, curator en criticus
Maaïke Gouwenberg, curator
Lonnie van Brummelen, kunstenaar
Quinsy Gario, kunstenaar en activist
Jack Bakker, projectontwikkelaar en verzamelaar

Directie

Renée Jongejan, Zakelijk leider (u.d. 1-10-2016)
Marc-Olivier Wahler, Artistiek adviseur (fl, tot 1-07-2016)
Niels Van Tomme, Algemeen directeur (i.d. 1-08-2016)
Maaïke Lauwaert, Hoofd interne zaken (i.d. 1-08-2016)

5.2 Code Cultural Governance

De Appel hanteert het klassieke bestuursmodel waarbij het bestuur volledige indeverantwoordelijkheid draagt. Hierbij is echter opgemerkt dat het in de praktijk zo is geregeld dat het beleid door het bestuur wordt vastgesteld, maar de voorbereidende en uitvoerende aspecten van het bestuurlijk proces is gedelegeerd aan de directie. Het bestuur past de Code Cultural Governance onverkort toe. Zo zijn op verzoek opvraagbaar: overzicht van nevenfuncties, kritische zelfevaluatie, gefaseerd rooster van aftreden etc. De leden zijn afgelopen jaar veelvuldig bijeen geweest. Hiernaast is regelmatig contact geweest via conference calls en gesprekken tussen de bestuursleden onderling, en anderzijds tussen bestuursleden en de directie.

Ondertekening

Namens stichting De Appel,

Amsterdam, 28 maart 2017

Lex ter Braak,

Voorzitter

Niels Van Tomme,

Algemeen directeur

6. Overzicht medewerkers De Appel 2016

Directie

Renée Jongejan, Zakelijk leider (0,8) (u.d. 1-10-2016)
Marc-Olivier Wahler, Artistiek adviseur (fl) (tot 1-07-2016)
Niels Van Tomme, Algemeen directeur (1,0) (i.d. 1-08-2016)
Maaike Lauwaert, Hoofd interne zaken (0,8) (i.d. 1-08-2016)

Team

Saskia van der Kroef, Coördinator Curatorial Programme (0,8)
Guus van Engelshoven, Curator Public Programme, Research & Publications (fl)
Tony Hofman, Productieleider (0,8) (u.d. 01.12.2016)
Arianne Kamsteeg, Assistent productieleider (0,4) (u.d. 01.12.2016)
Marieke Isha, Coördinator Marketing & Publiciteit (0,8) (u.d. 01.12.2016)
Nell Donkers, Beheerder Bibliotheek & Archief (fl)
Jacquine van Elsberg, vrijwilliger Bibliotheek & Archief
Jan van Geem, vrijwilliger Bibliotheek & Archief
Oceane Maialen Tur, vrijwilliger Bibliotheek & Archief
Inga Lāce, Curatorial Fellow (u.d. 01.11.2016)
Suzanne de Bruin, Coördinator ART-ViSiT (fl)
Gerbrand Korevaar, Copywriter (0,2) (u.d. 01.12.2016)
Fanny Kuitenbrouwer, Office Management (0,6)
Harriet in 't Veld, Boekhouder (fl)
Anna Andersson, Medewerker Beheer & Receptie (0,6)
Remco de Vries, Medewerker Beheer & Receptie (0,6) (u.d. 01.11.2016)
Cassander Eeftinck Schattenkerk, Fotografie
Sjoerd Tim & team, Opbouw tentoonstellingen
Florence Parrot, gastcurator (fl)

Deelnemers Curatorial Programme

2015-2016

Laura Amann (Oostenrijk, 1986)
Kateryna Filyuk (Oekraïne, 1986)
Jussi Koitela (Finland, 1981)
Renée Mboya (Kenia, 1986)
Asep Topan (Indonesië, 1989)
Alessandra Troncone (Italië, 1984y)

2016-2017

Mira Asriningtyas (Indonesië, 1986)
Lucrezia Calabrò Visconti (Italië, 1990)
Mateo Chacon-Pino (Zwitserland/Colombia, 1991)
Shona Mei Findlay (Singapore, 1989)
Kati Ilves (Estland, 1984)
Fadwa Naamna (Palestina, 1985)

7. Jaarrekening 2016

dubois + co
REGISTERACCOUNTANTS

Amsterdam, 30 MAART 2017

paraaf voor identificatiedoeleinden: 22

BALANS per 31 december 2016

	31 december 2016		31 december 2015	
	€	€	€	€
ACTIVA				
II Materiele vaste activa		15.448		31.927
Totaal vaste activa		15.448		31.927
I Voorraden		2.000		2.000
II Vorderingen en overlopende activa		64.607		190.634
III Effecten		-		-
IV Liquide middelen		202.239		191.369
Totaal vlottende activa		268.846		384.003
TOTALE ACTIVA		284.294		415.929
PASSIVA				
I Algemene reserve		137.324		25.128
II Bestemmingsreserve		-		91.829
III Bestemmingsfonds		11.248		101.566
Totaal eigen vermogen		148.573		218.523
Totaal voorzieningen		13.190		13.190
Totaal langlopende schulden		0		7.974
Totaal kortlopende schulden		122.531		176.242
TOTAAL PASSIVA		284.294		415.929

dubois + co
REGISTERACCOUNTANTS

Amsterdam, 30 MAART 2017

paraaf voor identificatiedoeleinden:

FUNCTIONELE EXPLOITATIEREKENING

	Werkelijk 2016 €	Begroting 2015 €	Werkelijk 2015 €
BATEN			
Directe opbrengsten			
Publieksinkomsten	49.995	81.500	60.900
Sponsorinkomsten	-	-	-
Overige inkomsten	71.463	171.000	130.415
Indirecte opbrengsten	32.569	34.224	42.396
Totaal opbrengsten	154.026	286.724	233.711
Subsidie Gemeente Amsterdam	416.550	416.550	416.550
Subsidies Ministerie van OCW	541.645	530.589	534.483
Overige subsidies uit publieke middelen	41.269	15.000	79.608
structureel			
incidenteel	41.269	15.000	79.608
Bijdrage uit private middelen	67.120	43.500	104.970
Percentage eigen inkomsten in %	18%	26%	25%
Totaal Subsidies/Bijdragen	1.066.584	1.005.639	1.135.611
TOTAAL BATEN	1.220.610	1.292.363	1.369.322
LASTEN			
Beheerslasten personeel	223.122	237.909	204.108
Beheerslasten materieel	280.409	322.376	290.071
Totaal beheerslasten	503.531	560.285	494.179
Activiteitenlasten personeel	258.129	307.098	310.394
Activiteitenlasten materieel	449.313	424.980	584.036
Totaal activiteitenlasten	707.442	732.078	894.430
TOTAAL LASTEN	1.210.973	1.292.363	1.388.609
Saldo uit gewone bedrijfsvoering	9.637	-	-19.287
Saldo rentebaten/-lasten	-1.831	-	-605
Saldo bijzondere baten/lasten	-84.231	-	-
Exploitatieresultaat	-76.425	-	-19.892
Resultaatverdeling			
Resultaat boekjaar	-76.425	-	-19.892
Mutatie Bestemmingsreserve huisvesting	-56.404	-	24.843
Mutatie bestemmingsfonds OCW	-33.914	-	-7.764
Mutatie Bestemmingsreserve restant subsidie OCW 2009-201	-91.829	-	-36.000
Mutatie algemene reserve	49.317	-	-971

GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

GRONDSLAGEN VAN WAARDERING

Alle activa en passiva zijn opgenomen tegen nominale waarde, tenzij hieronder anders is vermeld.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd op de aanschaffingswaarde onder aftrek van de afschrijvingen die gebaseerd zijn op de geschatte economische levensduur.

De afschrijvingen vinden als volgt plaats:

Inventaris	: 20% per jaar
Computers	: 20% per jaar
Verbouwing	: 10% per jaar

Investeringen gedaan in de loop van het boekjaar worden tijdsevenredig afgeschreven.

Investeringen van minimaal € 2.000 worden geactiveerd.

Gezien het negatieve antwoord op de subsidie-aanvraag bij OCW voor komende planperiode, was De genoodzaakt andere huisvesting te zoeken. Om tot een akkoord tot voortijdig stopzetting van het huurcontract van onderhuurder MOES te komen, is overeengekomen dat zij de inventaris die zij in gratis mogen meenemen. Derhalve is in 2016 een extra afschrijving gedaan tot een nihilwaardering van deze inventaris op de balans is bereikt.

Debiteuren

De debiteuren zijn gewaardeerd tegen nominale waarde onder aftrek van een voorziening voor eventuele oninbaarheid.

Bestemmingsreserve restant subsidie OCW 2009-2012

In het boekjaar 2016 is een bedrag van € 91.829 onttrokken aan de bestemmingsreserve. Deze middelen zijn besteed aan activiteitenlasten van De Appel en moesten aan de bestemmingsreserve onttrokken worden om volgens de werkbegroting 2016 een geplande overschrijding van €-65.000 al was ingecalculeerd in combinatie met het niet doorgaan van de geplande benefietveiling, die doorgaans €75.000 opbrengt minus de kosten van €30.000. Zowel dit begrootte tekort als het niet plaatsvinden van de veiling zorgden voor een aanzienlijk tekort voor de activiteiten. Door eind 2016 een omvangrijke groepstentoonstelling te vervangen door een minder kostbaar project, is er nog enigszins op deze kosten ingelopen.

Bestemmingsfonds huisvesting

Dit fonds is gevormd ten behoeve van de naleving van het Meerjaren Onderhoudsplan (MOP) met minimaal een onderhoudsniveau 3, zoals opgesteld in november 2013 door ABT in opdracht van DMO.

Conform de afspraak met DMO is met ingang van 2014 de door ABT vastgestelde jaarlijkse reservering van € 24.843 gehanteerd, in plaats van het in de subsidiebeschikking geormerkte bedrag van € 26.000.

Dit bestemmingsfonds is per 31-12-2016 vrijgevalen ten gunste van de algemene reserve met toestemming van de Gemeente Amsterdam in verband met het verlaten van het betreffende pand per 28 februari 2017.

Voorziening BTW

In september 2013 is een certificering verkregen voor het curatoriaal programma op grond waarvan een vrijstelling voor de btw is verkregen. Voorafgaand aan deze certificering was dat niet het geval, maar is wel zo gehandeld. De Appel Arts Center heeft nog geen uitsluitsel van de belastingdienst over de noodzaak doen van een suppletie omzetbelasting voor deze periode van september 2010 tot juni 2013.

Voor deze eventuele suppletie is de voorziening gevormd.

GRONDSLAGEN VAN RESULTAATBEPALING

Rekening houdend met de grondslagen van waardering wordt het resultaat voorts als volgt bepaald:
Afschrijvingen vinden plaats conform vorenstaande waarderingsgrondslagen.

De bijzondere lasten betreffen reorganisatiekosten. Dit betreft de artistiek adviseur in de directeurloze periode; de extern adviseur die de eerste subsidieaanvraag heeft geschreven; de intendant die subsidieaanvraag heeft geschreven en een nieuw bestuur heeft samengesteld; de transitievergoedingen voor ontslagen personeelsleden.

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving en in het bijzonder Richtlijn 640 voor organisaties zonder winststreven. Daarnaast is de jaarrekening in overeenstemming met het Handboek Verantwoording subsidies kunstenplan 2013-2016.

NIET IN DE BALANS OPGENOMEN RECHTEN EN VERPLICHTINGEN

Rechten

Subsidietoekenning AFK 2017-2020: € 1.680.696

Subsidietoekenning Mondriaan Fonds 2017-2018: € 300.000

Plichten

Huurovereenkomst nieuw pand, looptijd: 1 januari 2017 t/m 31 december 2019, waarbij de huurovereenkomst tussentijds schriftelijk opzegbaar is per 1 januari 2018, met inachtneming van een opzegtermijn van twee maanden. De huurprijs per jaar bedraagt € 26.891,15 (exclusief verschuldigde omzetbelasting)

dubois + co
REGISTERACCOUNTANTS

Amsterdam, 30 MAART 2017

paraaf voor identificatiedoelenden:

TOELICHTING OP DE BALANS

ACTIVA

Vaste activa

II Materiële vaste activa

	Totaal €	Inventaris €	Apparatuur €
Vaste bedrijfsmiddelen			
Aanschafwaarde	47.453	38.059	9.394
Cum. afschrijvingen	15.528	9.587	5.941
Boekwaarde per begin boekjaar	31.925	28.472	3.453
Mutaties in boekjaar			
Investeringen	-	-	-
Afschrijvingen lopend boekjaar	16.479	14.600	1.879
	-16.479	-14.600	-1.879
Aanschafwaarde per einde boekjaar	47.453	38.059	9.394
Totaal afschrijvingen	32.006	24.187	7.819
Boekwaarde per ultimo boekjaar	15.448	13.872	1.575
Totale vaste activa	15.448		31.925

	31 december 2016 €	31 december 2015 €
Vlottende activa		
I Voorraden		
Stand per begin boekjaar	2.000	2.000
Mutaties	-	-
Stand per eind boekjaar	2.000	2.000
II Vorderingen en overlopende activa		
Debiteuren	19.712	24.855
Voorziening debiteuren	-	-8.975
	19.712	15.881
Nog te ontvangen subsidie Gemeente Amsterdam	-	-
Nog te ontvangen subsidie Mondriaan Fonds	-	39.043
Nog te ontvangen subsidie Ammodo*	8.377	106.858
	8.377	145.901
Omzetbelasting	19.599	4.681
Borg Broedplaats Lely	5.519	-
Voorschotten algemeen/kruisposten	-	200
Vooruitbetaalde kosten	3.993	11.294
Pensioenpremies	-	-
Nog te ontvangen bedragen	7.408	12.677
	11.401	24.171
Totaal vorderingen en overlopende activa	64.607	190.634
III Effecten		
	-	-
IV Liquide middelen		
Kas	313	4.122
ABNAMRO betaalrekening	36.427	28.147
ING	40.273	40.346
ABNAMRO Spaarrekening	125.226	118.755
	202.239	191.369
De liquide middelen zijn vrij opeisbaar en er is sprake van een variabel rentepercentage.		
Totale vlottende activa	268.846	384.003
TOTALE ACTIVA	284.294	415.929

*Dit betreft subsidie voor heroriëntering Curatorial Programme

dubois + co
REGISTERACCOUNTANTS

Amsterdam, 30 MAART 2017

paraaf voor identificatiedoeleinden:

TOELICHTING OP DE BALANS

PASSIVA

	31 december 2016	31 december 2015
	€	€
Eigen vermogen		
I Algemene reserve		
Stand begin boekjaar	25.128	30.454
Vrijval dubieuze debiteuren	6.475	-
Vrijval Bestemmingsfonds Huisvesting	56.404	-
Resultaat boekjaar	49.317	-5.326
Stand ultimo boekjaar	<u>137.324</u>	<u>25.128</u>
II Bestemmingsreserve Huisvesting		
Stand begin boekjaar	-	-
Mutatie boekjaar	-	-
Stand ultimo boekjaar	<u>-</u>	<u>-</u>
II Bestemmingsreserve restant subsidie OCW 2009-2012		
Stand begin boekjaar	91.829	127.829
Mutatie boekjaar	-91.829	-36.000
Stand ultimo boekjaar	<u>-</u>	<u>91.829</u>
II Totaal bestemmingsreserve	<u>-</u>	<u>91.829</u>
III Bestemmingsfonds OCW		
Stand begin boekjaar	45.162	48.571
Mutatie boekjaar	-	-
Resultaat boekjaar	-33.914	-3.409
Stand ultimo boekjaar	<u>11.248</u>	<u>45.162</u>
III Bestemmingsfonds Huisvesting		
Stand begin boekjaar	56.404	40.399
Dotatie uit bestemmingsreserve huisvesting	-	-
Dotatie boekjaar	-	24.843
Onttrekkingen	-56.404	-8.838
Stand ultimo boekjaar	<u>-</u>	<u>56.404</u>
Totaal eigen vermogen	<u>148.573</u>	<u>218.523</u>
Voorzieningen		
Voorziening BTW		
Stand begin boekjaar	13.190	13.190
Mutatie boekjaar	-	-
Stand ultimo boekjaar	<u>13.190</u>	<u>13.190</u>
Totaal Voorzieningen	<u>13.190</u>	<u>13.190</u>
Langlopende schulden		
Langlopende schulden		
Borg MOES	-	7.974
Totaal Langlopende schulden	<u>-</u>	<u>7.974</u>
Kortlopende schulden		
Crediteuren		
Verschuldigd per 31 december	<u>34.619</u>	<u>15.719</u>
Belastingen en premies sociale verzekeringen		
Loonheffing	16.198	13.909
Pensioen	0	2.154
	<u>16.198</u>	<u>16.063</u>
Overige schulden		
Vakantiegeld	5.059	14.888
Salaris	1.920	-
Nog te betalen bedragen	40.252	34.034
Huisvestingskosten	-	-
Vooruitgefactureerde bedragen	21.117	12.103
Nog te besteden subsidie Ammodo*	-	83.268
Overlopende passiva	708	167
Borg MOES	2.658	-
	<u>71.714</u>	<u>144.460</u>
Totaal kortlopende schulden	<u>122.531</u>	<u>176.242</u>
TOTALE PASSIVA	<u>284.294</u>	<u>415.929</u>

*Dit betreft subsidie voor heroriëntering Curatorial Programme

dubois + co
REGISTERACCOUNTANTS

Amsterdam, 30 MAART 2017

opraaf voor identificatiedoeleinden:

TOELICHTING OP DE FUNCTIONELE EXPLOITATIEREKENING

	2016	Begroting	2015
	€	€	€
BATEN			
Publieksinkomsten			
Entrees	40.334	66.000	49.974
Catalogi	9.448	10.500	9.498
Overige publieksactiviteiten	212	5.000	1.428
Totaal	49.995	81.500	60.900
Overige inkomsten			
Cursisten	37.752	162.000	46.512
Sponsoring	-	-	-
Vrienden van De Appel	331	5.000	777
Overige	33.380	4.000	83.125
Totaal	71.463	171.000	130.415
Overige inkomsten			
Indirecte inkomsten	32.569	34.224	42.396
Totaal	32.569	34.224	42.396
Subsidie OCW			
Reguliere subsidie Ministerie OC&W	541.645	530.589	534.483
Totaal	541.645	530.589	534.483
Subsidie gemeente			
Reguliere subsidie Gemeente Amsterdam	416.550	416.550	416.550
Overige	-	-	-
Totaal	416.550	416.550	416.550
Overige subsidies uit publieke middelen			
Incidenteel	41.269	15.000	79.608
Bijdragen uit private middelen			
Bijdragen uit private middelen	67.120	43.500	104.970
Totaal baten	1.220.610	1.292.363	1.369.322

TOELICHTING OP DE FUNCTIONELE EXPLOITATIEREKENING

	2016	Begroting	2015
	€	€	€
LASTEN			
Beheerslasten personeel			
Directie	43.134	81.205	78.641
Doorbelasting aan activiteiten	75% 32.350	61.228	58.981
	10.783	19.977	19.660
Zakelijk leider	73.360	69.252	63.417
Officemanager	26.092	32.238	18.568
Personeelszaken	-	-	-
Boekhouder	38.038	31.230	37.792
Receptie	56.749	71.524	44.832
Digitalisering en archief	-	-	-
	194.238	204.244	164.610
Overige personeelslasten			
Reiskosten	-	-	-
Verzekering ziekengeld	9.315	-	12.112
Diverse personeelslasten	23.278	22.988	26.793
Doorbelasting naar activiteiten	-14.492	-9.300	-19.067
	18.101	13.688	19.838
Totaal Beheerslasten personeel	223.122	237.909	204.108
Beheerslasten materieel			
Huisvestingskosten			
Huur	142.397	140.000	141.216
Energie	21.698	21.224	24.286
Onderhoud en schoonmaak	20.626	15.865	22.181
Vaste lasten onroerend goed	1.874	5.464	2.531
Klein onderhoud / kosten verbouwing	13.281	10.000	7.301
Overige huisvestingskosten	3.793	16.823	4.205
Voorziening Meerjaren Onderhouds Planning	-	18.500	-
	203.669	227.876	201.720
Totaal huisvestingskosten	203.669	227.876	201.720
Kantoorkosten			
Accountantskosten	7.500	5.000	12.250
Advieskosten	10.894	7.500	22.675
Kantoormaterialen en kopieerkosten	9.491	16.500	8.861
Porti	1.623	12.500	649
Telefoonkosten	4.376	14.000	6.070
Automatiseringskosten	7.797	11.500	3.369
Verzekeringen	4.280	7.500	4.924
Vergader- en bestuurslasten	2.911	5.000	2.393
Voorziening debiteuren	-	-	4.135
Voorziening btw	-	-	-
Overige lasten	11.388	5.000	13.026
Totaal kantoorkosten	60.262	84.500	78.352
Publiciteitskosten			
Publiciteitskosten algemeen	-	-	-
Representatie	20% -	-	-
Internet en Website	-	-	-
	-	-	-
Totaal publiciteitskosten	-	-	-
Afschrijvingskosten			
Verbouwing	-	-	-
Apparatuur	1.879	10.000	3.587
Inventaris	14.600	-	6.412
Totaal afschrijvingskosten	16.479	10.000	9.999
Totaal Beheerslasten materieel	280.409	322.376	290.071

TOELICHTING OP DE FUNCTIONELE EXPLOITATIEBEGROTING

		2016	Begroting	2015
		€	€	€
Activiteitenlasten personeel				
Artistieke directie	75%	32.350	61.228	58.981
Publiciteit en Marketing		44.132	42.895	44.601
Productiecoördinatie CP, GP en tentoonstellingen		111.058	137.678	133.950
Redactie publicaties		-	-	-
Digitalisering en archief		35.238	30.500	31.845
Incidenteel personeel		20.859	25.497	21.949
Overige personeelslasten	50%	14.492	9.300	19.067
Totaal Activiteitenlasten personeel		258.129	307.098	310.394
Activiteitenlasten materieel				
<u>Specifieke publiciteitskosten</u>				
Publiciteitskosten		82.622	75.000	85.628
Representatie	80%	-	-	-
		<u>82.622</u>	<u>75.000</u>	<u>85.628</u>
<u>Tentoonstellingen en presentaties</u>				
Tentoonstellingen		227.147	167.500	299.074
Onderzoek / Ontwikkeling		7.590	8.500	5.840
		<u>234.737</u>	<u>176.000</u>	<u>304.914</u>
<u>Publicaties/documentatie</u>				
Bibliotheek / documentatie		4.403	4.500	3.175
Catalogi		-	-	-
		<u>4.403</u>	<u>4.500</u>	<u>3.175</u>
<u>Curatorial Programme</u>				
Divers		8.678		4.271
Reis/verblijf/excursies deelnemers		13.297		23.773
Reis/verblijf docenten		1.185		1.427
Fee docenten		7.673		9.480
Jury		3.506		4.546
declaraties		6.076		6.858
huisvesting		-1.642		-782
marketing communicatie		-1.449		935
Totaal kosten CP		37.326	70.000	50.508
<u>Herorientatie Curatorial Programme</u>				
Totale kosten		<u>62.464</u>	<u>-</u>	<u>75.376</u>
<u>Gallerist Programme</u>				
Totaal kosten GP		<u>-</u>	<u>70.000</u>	<u>7.030</u>
<u>Overige activiteiten</u>				
Educatie		6.290	5.000	10.567
Museumnacht en Uitmarkt		2.919	5.000	6.051
Fondsenwerving		-	13.000	27.501
Boekdistributie		12.481	3.500	8.974
Merchandising & museumjaarkaarten		4.880	3.000	4.312
overig		1.190	-20	-
		<u>27.761</u>	<u>29.480</u>	<u>57.405</u>
Totaal Activiteitenlasten materieel		449.313	424.980	584.036
Totaal lasten		1.210.973	1.292.363	1.388.609
Financiële baten en lasten				
Ontvangen rente bank		-1.831	-	-605
Bijzondere baten/lasten				
Reorganisatiekosten		-84.231	-	-

Bijlage 1		
Kasstroomoverzicht 2016		
	2016	2015
	€	€
I Kasstroom uit operationele activiteiten		
Exploitatiesaldo	-76.425	-19.892
Aanpassen voor:		
Afschrijvingen materiële activa	16.479	9.999
Mutatie voorzieningen	6.475	-8.838
Bruto kasstroom uit operationele activiteiten	-53.472	-18.731
Mutatie vorderingen	126.027	-110.123
Afname overige reserves	-	-
Mutatie kortlopende schulden	-53.711	52.844
Netto kasstroom uit operationele activiteiten	18.844	-76.010
II Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
Investerings in materiële vaste activa	-	-8.816
	-	-8.816
III Kasstroom uit financieringsactiviteiten		
Mutatie langlopende schulden	7.974-	-
	7.974-	-
Mutatie liquide middelen I-II+III	10.870	-84.826
Bijdragen		
Liquide middelen einde boekjaar	202.239	191.369
Liquide middelen begin boekjaar	191.369	276.195
Mutatie liquide middelen	10.870	-84.826

Specificatie meerjaren onderhoudsplan (MOP)

BEGROTING MOP 2016

1. Gemiddeld jaarbedrag onderhoud (MOP)	€ 24.843
2. Uitgaven ten behoeve van onderhoud	€ 17.473

UITGAVEN MOP 2016

3. Ten behoeve van voorziening groot onderhoud	-€ 52.299
4. Ten behoeve van onderhoud	€ 4.105

SALDI MOP 2016

5. Reserveringen	-€ 77.142
6. Onderhoud	€ 13.368

VOORZIENING ONDERHOUD (BALANS)

7. Toevoeging/ontrekking aan reserve	-€ 56.404
8. Reserve onderhoud (MOP) eind 2016	€ 56.404

9. Totaal reserve onderhoud (MOP) eind 2016	€ 0
---	-----

the 1990s, the number of people in the UK who are aged 65 and over has increased from 10.5 million to 13.5 million (1990-2000).

There are a number of reasons why the number of people aged 65 and over has increased. One of the main reasons is that people are living longer. The average life expectancy at birth in the UK is now 77 years for men and 81 years for women (1999).

Another reason is that more people are staying in the UK. In the 1990s, the number of people who were born in the UK and aged 65 and over increased from 8.5 million to 10.5 million (1990-2000).

There are a number of reasons why more people are staying in the UK. One of the main reasons is that more people are staying in the UK for longer. The average length of stay in the UK for people aged 65 and over is now 15 years (1999).

Another reason is that more people are staying in the UK because they are unable to return to their country of origin. In the 1990s, the number of people who were born in the UK and aged 65 and over increased from 8.5 million to 10.5 million (1990-2000).

There are a number of reasons why more people are staying in the UK because they are unable to return to their country of origin. One of the main reasons is that more people are staying in the UK because they are unable to return to their country of origin.

Another reason is that more people are staying in the UK because they are unable to return to their country of origin. In the 1990s, the number of people who were born in the UK and aged 65 and over increased from 8.5 million to 10.5 million (1990-2000).

There are a number of reasons why more people are staying in the UK because they are unable to return to their country of origin. One of the main reasons is that more people are staying in the UK because they are unable to return to their country of origin.

Another reason is that more people are staying in the UK because they are unable to return to their country of origin. In the 1990s, the number of people who were born in the UK and aged 65 and over increased from 8.5 million to 10.5 million (1990-2000).

There are a number of reasons why more people are staying in the UK because they are unable to return to their country of origin. One of the main reasons is that more people are staying in the UK because they are unable to return to their country of origin.

Another reason is that more people are staying in the UK because they are unable to return to their country of origin. In the 1990s, the number of people who were born in the UK and aged 65 and over increased from 8.5 million to 10.5 million (1990-2000).

There are a number of reasons why more people are staying in the UK because they are unable to return to their country of origin. One of the main reasons is that more people are staying in the UK because they are unable to return to their country of origin.

Another reason is that more people are staying in the UK because they are unable to return to their country of origin. In the 1990s, the number of people who were born in the UK and aged 65 and over increased from 8.5 million to 10.5 million (1990-2000).

There are a number of reasons why more people are staying in the UK because they are unable to return to their country of origin. One of the main reasons is that more people are staying in the UK because they are unable to return to their country of origin.

Another reason is that more people are staying in the UK because they are unable to return to their country of origin. In the 1990s, the number of people who were born in the UK and aged 65 and over increased from 8.5 million to 10.5 million (1990-2000).

There are a number of reasons why more people are staying in the UK because they are unable to return to their country of origin. One of the main reasons is that more people are staying in the UK because they are unable to return to their country of origin.

Another reason is that more people are staying in the UK because they are unable to return to their country of origin. In the 1990s, the number of people who were born in the UK and aged 65 and over increased from 8.5 million to 10.5 million (1990-2000).

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Deze controleverklaring is afgegeven ten behoeve van de RVE Kunst en Cultuur van de gemeente Amsterdam

Aan: het bestuur van De Appel Arts Centre te Amsterdam.

Wij hebben de jaarrekening 2016 van De Appel Arts Centre te Amsterdam gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2016 en de exploitatierekening over 2016 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van gehanteerde grondslagen voor de financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het bestuursverslag, beide in overeenstemming met hetgeen is opgenomen in de verleningsbeschikking subsidie 2016 van de RVE Kunst en Cultuur van de gemeente Amsterdam en de bepalingen van en krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).

Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor de financiële rechtmatigheid van de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties. Dit houdt in dat deze bedragen in overeenstemming dienen te zijn met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen. Het bestuur is ten slotte verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van de relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden, de verleningsbeschikking subsidie 2016 van de RVE Kunst en Cultuur van de gemeente Amsterdam en het controleprotocol WNT. Dit vereist dat wij voldoen aan voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Oranje Nassaulaan 1
1075 AH Amsterdam
Postbus 53028
1007 RA Amsterdam

Telefoon 020 571 23 45
E-mail info@dubois.nl
www.dubois.nl
KvK nummer 34374865

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan alsmede voor de naleving van de relevante wet- en regelgeving, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en van de redelijkheid van de door het bestuur van de stichting gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing van ons oordeel te bieden.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van De Appel Arts Centre per 31 december 2016 en van het resultaat over 2016 in overeenstemming met de verleningsbeschikking subsidie 2016 van de RVE Kunst en Cultuur van de gemeente Amsterdam en de bepalingen van en krachtens de WNT.

Voorts zijn wij van oordeel dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties over 2016 voldoen aan de eisen van financiële rechtmatigheid. Dit houdt in dat deze bedragen in overeenstemming zijn met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals die in de verleningsbeschikking zijn opgenomen.

Wij verklaren, voor zover wij dat vanuit onze verantwoordelijkheid kunnen vaststellen, dat de subsidie besteed is voor het doel en de activiteiten waarvoor de subsidie is verleend. De activiteiten zijn in kwantitatieve zin correct weergegeven. De algemene subsidievoorwaarden en de voorwaarden uit de verleningsbeschikking zijn nageleefd en in de jaarrekening per 31 december 2016 is een afdoende vergelijking tussen de exploitatierekening en de begroting opgenomen.

Beperking in het gebruik en verspreidingskring

De jaarrekening van De Appel Arts Centre en onze controleverklaring daarbij zijn uitsluitend bedoeld als verantwoording ten behoeve van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de RVE Kunst en Cultuur van de gemeente Amsterdam en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en kunnen derhalve niet voor andere doeleinden worden gebruikt.

Amsterdam, 30 maart 2017

Dubois & Co. Registeraccountants

J.J.H.G. Stengs RA

